

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

Заклад вищої освіти	Уманський національний університет садівництва
Освітня програма	30510 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Цей експертний висновок складений за результатами розгляду галузевою експертною радою (ГЕР) акредитаційної справи. Розгляд справи ГЕР є частиною акредитаційної процедури Національного агентства і здійснюється на основі поданих закладом відомостей про самооцінювання освітньої програми, а також звіту експертної групи про результати акредитаційної експертизи.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ГЕР - галузева експертна рада

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

03.04.2024 р.

Справа № 0573/АС-24

Галузева експертна рада Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 07.1 "Управління та адміністрування" у складі:

Шалімова Наталія Станіславівна – головуєчий,

Антонюк Олена Ростиславівна,

Антюшко Дмитро Петрович,

Вагонова Олександра Григорівна,

Загірняк Денис Михайлович,

Коваленко Юлія Михайлівна,

Кузьмак Олена Миколаївна,

Лаврененко Валентина Віталіївна,

Люта Ольга Василівна,

Рак Михайло Ігорович,

Фесенко Валерія Валеріївна,

Шевченко Інна Юріївна,

за участі запрошених осіб:

відсутні,

розглянула на своєму засіданні матеріали акредитаційної справи щодо акредитації освітньої програми:

Назва ЗВО	Уманський національний університет садівництва
Назва ВСП ЗВО	<i>не застосовується</i>
ID освітньої програми в ЄДЕБО	30510
Назва ОП	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціалізація (за наявності)	<i>відсутня</i>
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Вид освітньої програми	Освітньо-професійна

За результатами розгляду акредитаційної справи галузева експертна рада

РЕКОМЕНДУЄ

ухвалити рішення про акредитацію.

За – 12, Проти – 0

1. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку ГЕР

підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, або для призначення повторної акредитаційної експертизи, відсутні

наявні підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

наявні підстави для призначення повторної акредитаційної експертизи

2. Обґрунтування ГЕР

У цьому розділі ГЕР надає власну оцінку відповідності освітньої програми, базуючись на змісті звіту експертної групи та інших матеріалах акредитаційної справи.

Заповнення полів «Обґрунтування» є обов'язковим, якщо ГЕР змінює рівень відповідності, визначений експертною групою, або підтверджує рівень відповідності А, Е чи F. У цих випадках необхідно заповнити обґрунтування не менше як за одним підкритерієм у межах відповідного критерію.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

1.1 Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти

Мета ОП визначена як формування особистості фахівця, здатного розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми організації підприємницької діяльності, торгівельної справи та біржової діяльності, що відповідають європейському рівню, стилю, якості освіти та результативності наукової діяльності. Згідно зі Стратегією розвитку на 2020-2025 рр. місією Уманського національного університету садівництва є провадження інноваційної освітньої та наукової діяльності у природничій, суспільній, гуманітарній і технічній сферах. Аналіз змісту ОП свідчить про високий рівень її відповідності місії та стратегії ЗВО. ГЕР погоджується з висновком ГЕР щодо необхідності посилення унікальності ОП, оскільки запропоновані додаткові СК та ПРН не розкривають відмінності ОП від аналогічних програм інших ЗВО України. Доцільність доповнення ОП СК 12 не виглядає обґрунтованою, оскільки не створює додаткової унікальності та, по суті, дублює СК6

1.2 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін

До процесі розроблення та вдосконалення ОП було залучено здобувачів, випускників, НПП та провідних роботодавців. Здобувачі були інтегровані в проектну групу ОП та мали можливість висловлювати свої пропозиції щодо цілей та програмних результатів навчання. Пропозиції здобувачів, а також відгуки випускників та стейкхолдерів, відображено в протоколах робочих груп та на веб-сайті університету. Пропозиції роботодавців та академічної спільноти враховуються при формулюванні та перегляді ОП. У розробці програм беруть участь провідні науковці та викладачі, а також здійснюється обговорення зі стейкхолдерами на різних рівнях управління та впроваджуються механізми зворотного зв'язку для ефективного вдосконалення освітнього процесу. ЕГ відмічає зацікавленість роботодавців у випускниках, які б добре володіли особливостями підприємницької діяльності в агровиробництві, що, у свою чергу, породжує зв'язок закладу зі стейкхолдерами та надходження від них конкретних запитів щодо знань та умінь майбутніх фахівців з агробізнесу, ОП зумовлює інтеграцію ОП в регіональні програми та проекти в частині обґрунтування економічної ефективності сільськогосподарського виробництва

1.3 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм

При розробці та оновленні ОП враховано тенденції розвитку галузі на основі аналізу ринку праці та взаємодію з роботодавцями через портали вакансій та аналітичні компанії. Оновлення ОП відбулося на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду, а також консультацій зі стейкхолдерами та аналізу потреб регіонального ринку праці. НПП залучаються до стажувань та міжнародних тренінгів для ознайомлення з інноваційними методами навчання та впровадження їх у навчальний процес.

1.4 Освітня програма дає можливість досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності).

За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти програмні результати навчання мають відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня

Програмні результати, визначені Стандартом вищої освіти України за першим (бакалаврським) рівнем за спеціальністю 076, реалізуються за допомогою обов'язкових освітніх компонент. За вибором навчального закладу до програмних результатів були включено: ПРН 21. Застосовувати одержані знання й уміння для контролю за виконанням дотримання правил торгівлі, зберігання товарів та ПРН 22. Вміти застосовувати одержані знання й уміння для організації підприємницької і торговельної діяльності у сфері агробізнесу. Зазначені ПРН призначено для набуття СК11. Здатність до організації підприємницької і торговельної діяльності у сфері агробізнесу та СК 12. Здатність ефективно контролювати дотримання правил торгівлі, зберігання товарів. Доцільність додавання СК 12 не виглядає обгрунтованою, оскільки змістовно перекривається СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності, що значною мірою підтверджується матрицею відповідності програмних компетентностей компонентам ОП

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обгрунтування ГЕР

2.1 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності)

Обсяг ОП відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для спеціальності 076 "Підприємництво та торгівля" галузі 07 "Управління та адміністрування" за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти і становить 240 кредитів ЄКТС. Обсяг ОК, спрямованих на формування компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти України, становить 180 кредитів ЄКТС. Обсяг ОП, що відводиться на дисципліни за вибором здобувачів вищої освіти становить 60 кредитів ЄКТС, або 25 % обсягу освітньої програми.

2.2 Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання

Зміст ОП чітко визначений. ОК, включені до ОП, утворюють логічну систему, дозволяють досягти цілей і ПРН, відповідають загальним та фаховим компетентностям. ОП є структурованою та збалансованою в контексті часу навчання за семестрами. Обов'язкові ОК, включені до ОП, призводять до досягнення програмних результатів навчання. Матриця ОК-РН, робочі програми та силабуси підтверджують, що всі ПРН охоплено змістом програми та забезпечуються обов'язковими ОК. Структурно-логічна схема ОП не відображає наявність міждисциплінарних зв'язків, по суті відтворюючи лише хронологію викладання навчальних дисциплін. Переглянути і збалансувати матриці: до прикладу, для ОК5 "Еколого-економічна діяльність аграрних підприємств" обсягом 3 кредити передбачено 2 ПРН, а для ОК15 "Основи підприємництва" обсягом 3,5 кредити 12 ПРН. Нижня частина матриці "ОК-ПРН" потребує перегляду, оскільки містить однакові ПРН для значної кількості ОК, зокрема для всіх практик (ОК38-ОК41) передбачені однакові ПРН попри різні цілі та обсяги практик

2.3 Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною)

ГЕР погоджується з висновком ЕГ щодо забезпечення предметної області заявленої для ОП спеціальності програмними результатами навчання та компетентностями, які відповідають Стандарту та передбачають їх реалізацію під час викладання дисциплін загальної та спеціальної (фахової) підготовки. Інформація щодо використання спеціалізованих лабораторій та кабінетів, а також відповідного програмного забезпечення потребує уточнення та додаткової деталізації, оскільки в звіті ЕГ та ВСО не міститься інформація про ці спеціалізовані лабораторії та кабінети та їх облаштування спеціалізованим програмним забезпеченням

2.4 Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством

Вибіркові дисципліни в даній ОП становлять 60 кредитів, що складає 25 % від загального обсягу ОП. Формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів у ЗВО достатньо регламентовано. Дисциплін вільного вибору поділяються на фахові дисципліни, які пропонуються для конкретної освітньої програми та освітнього рівня і загальноуніверситетські дисципліни. Вибір здійснюється здобувачами після ознайомлення з Каталогами вибіркових дисциплін через електронний кабінет у системі АСУ.

2.5 Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності

ОП містить різні види практичної підготовки: практичні заняття, лабораторні роботи, навчальна практика, виробнича практика. У забезпеченні практичної підготовки ЗВО співпрацює з роботодавцями у частині визначення змісту практик. Практична підготовка проходить як на базі УНУС, так і в інших установах з якими укладають договір про практику. Базис практик відображено на сайті кафедри. Практичну підготовку здобувачі також здобувають через роботи зі спеціалізованим програмним забезпеченням, що використовується підприємствами; роботи у спеціалізованих лабораторіях ЗВО; участь в освітньому процесі професіоналів-практиків. З метою моніторингу якості практичної підготовки здобувачів проводиться їх опитування, яке показує належний рівень практичної підготовки на ОП, проте ЕГ звертає увагу на бажання з боку здобувачів посилити практичну та мовну підготовку.

2.6 Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (softskills), що відповідають заявленим цілям

ОП сприяє набуттю здобувачами таких соціальних навичок (soft skills) як робота в команді, комунікабельність, організованість, уміння вирішувати конфліктні ситуації тощо через участь здобувачів у тренінгах, конференціях, студентських гуртках, майстер-класах та виховних заходах.

2.7 Зміст освітньої програми враховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності)

Професійний стандарт відсутній

2.8 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає фактичному навантаженню здобувачів, досягненню цілей та програмних результатів навчання

ГЕР підтримує висновок ЕГ щодо рівномірного розподілу обсягу фактичного навантаження здобувачів, яке є достатнім для досягнення цілей та програмних результатів навчання

2.9 Структура освітньої програми та навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою у разі її здійснення узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти

Підготовка здобувачів вищої освіти на даній ОП за дуальною формою не здійснюється

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

3.1 Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному вебсайті закладу вищої освіти

ЗВО дотримується чіткої структури та прозорих критеріїв при прийомі абітурієнтів, що сприяє належному ознайомленню з Правилами прийому на навчання та їх розумінню. Рубрикація на сайті університету забезпечує зручний доступ до необхідної інформації. Створено Центр професійно-кар'єрної орієнтації та доуніверситетської підготовки

3.2 Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми

У Правилах прийому на навчання у 2023 році зазначено усю необхідну інформацію для вступу на спеціальності, включаючи конкурсні предмети, мінімальні бали та вагові коефіцієнти. Для вступу на 2023 рік зазначено можливість використання результатів НМТ 2022-2023 років або ЗНО 2020-2021 років. Рубрикація на сайті Університету надає додаткову інформацію про спеціальності та перспективи навчання

3.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Практика визнання результатів навчання в інших ЗВО є стандартною та добре унормованою процедурою в УНУС. Зафіксовано, що перезарахування результатів навчання було застосовано при поновленні студентів, які раніше навчалися в УНУС. Випадки перезарахування результатів навчання з інших закладів вищої освіти на момент акредитації відсутні. Наявна активна міжнародна співпраця УНУС з різними ЗВО, що забезпечує здобувачам можливість для міжнародної мобільності та визнання їхніх академічних досягнень.

3.4 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

В УНУС порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регламентовано відповідним положенням. Здобувачам вищої освіти було перезараховано один модуль з Основ підприємництва за результатами успішного проходження курсу "Успішний стартап: від ідеї до масштабування" на платформі PROMETHEUS. Здобувачі отримують необхідну інформацію від гарантів та кураторів груп, процедура зарахування результатів їм також відома.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

4.1 Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи

Викладання на ОП включає традиційні та інноваційні методи, такі як кейс-метод, інтерактивні вправи, тренінги, мозковий штурм, проблемні семінари, круглі столи та ділові ігри. Інтерактивні методи навчання реалізуються за участі в аудиторних заняттях практиків. Академічна свобода як для викладачів, так і для студентів, забезпечується відповідно до Статуту та інших нормативних документів. Пропозиції та відгуки здобувачів освіти беруться до уваги при плануванні методів навчання та викладання програми.

4.2 Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб)

Здобувачі ОП мають доступ до інформації про цілі, зміст, очікувані результати та критерії оцінювання для кожного освітнього компонента. Відповідна інформація доступна на веб-сайті кафедри, в описі ОП, у каталозі вибіркового дисциплін та в навчально-методичних комплексах на платформі Moodle. У процесі акредитації з'ясовано, що здобувачі отримують необхідну інформацію про процес навчання та оцінювання

4.3 Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми

В УНУС поєднання навчання і досліджень в рамках ОП забезпечується через залучення студентів до науково-дослідної роботи, участі у науково-практичних конференціях, круглих столах, а також можливості опублікування статей та тез доповідей. Студенти інформуються про такі можливості як з відкритих джерел, так і безпосередньо від НПП. У ВСО та звіті ЕГ наявна інформація про наукові конференції на різних рівнях, конкурси студентських наукових робіт, роботи наукових гуртків та стверджується про наявність наукові публікації. Однак гарантом та ЕГ не надано достатньо конкретних фактів і прикладів щодо цього, наприклад, кількісних даних про наукові публікації, реальні здобутки в інших наукових заходах, що не дозволяє правильно оцінити результативність поєднання навчання і досліджень. Така інформація доступна у ВСО лише у вигляді посилань на самі заходи без необхідного уточнення рівня активності здобувачів за ОП.

4.4 Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі - викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі

Оновлення змісту ОП досягається завдяки участі НПП, які забезпечують освітній процес за ОП, у програмах стажування, як в Україні, так і за кордоном. НПП кафедри пройшли підвищення кваліфікації у НУБіП з інноваційної спрямованості педагогічної діяльності, міжнародне стажування в Університеті економіки (Бидгощ, Польща), на міжнародному вебінарі на тему: «Академічна доброчесність при підготовці бакалаврів та магістрів в країнах Європейського Союзу та Україні» (НДІ ТОВ «Люблінський науково-технологічний парк»). НПП кафедри пройшли всеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації «Інновації та інтеграція цифрових трендів освітнього простору в економіку знань», в Центрі українсько-європейського наукового співробітництва, прослухали курс «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів» на платформі Prometheus тощо.

4.5 Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти

УНУС є учасником понад 10 Міжнародних наукових та навчально-наукових проєктів, зокрема: TEMPUS, SUAFRI-EPС, GUMLog, CRDF Global США, up_Running та ін. Викладачі за ОП приймають участь у програмах Еразмус+ та Prometheus, проходять наукові закордонні стажування. НПП публікують результати своїх наукових досліджень у журналах, які індексуються в Scopus, Web of Science, інших міжнародних професійних виданнях. За інформацією від

ЕГ, наявний один випадок академічної мобільності на ОП серед здобувачів - студент 41-пг групи пройшов Міжнародне стажування з курсу: «Rescue Toxicosis and Management».

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

5.1 Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь

Форми контролю та критерії оцінювання зрозумілі та чіткі для студентів. Інформація про них доступна на офіційному сайті університету, у робочих програмах дисциплін та силабусах. На зустрічах з НПП студентам пояснюється вся необхідна інформація з навчальної дисципліни, а також наголошується на наявності робочих програм та методичного забезпечення. Процедура проведення контрольних заходів регулюється внутрішніми документами університету, які є відкрито доступними на офіційному веб-ресурсі. УНУС використовує анкетування здобувачів для моніторингу чіткості і зрозумілості критеріїв оцінювання навчальних досягнень. Проводиться зовнішня перевірка знань та вмінь студентів (ректорські контрольні роботи).

5.2 Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності)

Атестація здобувачів ОП здійснюється шляхом складання атестаційного екзамену. Порядок проведення атестаційного екзамену регламентується відповідними положеннями та методичними рекомендаціями. Основні організаційні засади проведення атестаційного екзамену, порядок складання та програма доступні для ознайомлення на офіційному сайті кафедри.

5.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу, які забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема охоплюють процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Інформація щодо форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів ОП міститься у внутрішніх нормативних документах, які є доступними в електронному форматі на офіційному веб-сайті УНУС. У нормативній базі УНУС врегульовано процедури проведення контрольних заходів та гарантовано об'єктивність та неупередженість екзаменаторів. Передбачені механізми апеляції у разі незгоди з виставленою оцінкою. Для виявлення випадків необ'єктивного оцінювання діє система анонімного анкетування здобувачів. У разі необхідності повторного складання модульних контрольних робіт чи індивідуальних завдань здобувачам надається така можливість за погодженням з відповідальними особами.

5.4 У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності

УНУС дотримується чіткої та зрозумілої політики, стандартів і процедур з академічної доброчесності, які закріплені у внутрішніх документах. Норми академічної доброчесності, антикорупційна програма та положення про запобігання та виявлення академічного плагіату є загальнодоступними на офіційному веб-сайті ЗВО. Для запобігання порушенням академічної доброчесності використовуються такі заходи як інформування всіх учасників освітнього процесу про норми і правила академічної доброчесності, проведення навчальних семінарів і тренінгів, а також систематичне анкетування здобувачів. У разі порушення правил академічної доброчесності передбачено наступні види відповідальності: повторне проходження оцінювання, повторне проходження відповідного освітнього компонента програми або відрухування з університету.

Критерій 6. Людські ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

6.1 Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання

Викладацький склад у цілому має належний рівень академічної та професійної кваліфікації, що уможливило досягнення програмних результатів навчання. До викладання на ОП залучено НПП з різних кафедр УНУС, загальна кількість викладачів що працюють на ОП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» - 28 осіб. Загалом НПП мають базову освіту, що відповідає ОК, які викладаються, є авторами навчально-методичних та наукових видань у відповідному напрямі, беруть участь в українських і закордонних стажуваннях, виступах на всеукраїнських і міжнародних науково/ науково-практичних конференціях. Потребує посилення відповідності кваліфікації окремих викладачів ОК, що за ними закріплені, зокрема доц. Тупчий О.С. (ОК 32.Товарознавство) та доц. Фротер О.С. (ОК8.Мікроекономіка), оскільки представлений перелік їх публікацій стосується широкої проблематики економічних питань

6.2 Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дають можливість забезпечити потрібний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми

Процес конкурсного відбору викладацького складу для ОП базується на прозорих та об'єктивних принципах, визначених Положенням про порядок проведення конкурсного відбору НПП УНУС. Підбиття підсумків і узагальнення результатів професійної діяльності НПП, що забезпечують освітній процес на ОП відбувається за рейтинговою системою за академічний рік та оцінюється наукова, навчальна, методична та організаційна робота. Результати такого оцінювання оприлюднюються та враховуються при проведенні конкурсів на заміщення вакантних посад та беруться до уваги при укладанні строкових контрактів з викладачами.

6.3 Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу

Роботодавці залучаються до організації освітнього процесу через участь: у "Ярмарці вакансій", проведенні занять; у круглих столах; взаємному консультуванні, в обговоренні проекту ОП, надають можливості для проведення практики

6.4 Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців

Роботодавці запрошуються до проведення гостьових лекцій. Основними роботодавцями в рамках реалізації ОП є: ТОВ «Об'єднана сільськогосподарська компанія», ТОВ «Аграрій СВПП», Уманська районна філія Черкаського обласного центру зайнятості. ГЕР підтримує рекомендацію ЕГ щодо запровадження більш активної практики взаємодії з роботодавцями в рамках реалізації освітнього процесу, зокрема, через їх залучення до аудиторних занять на регулярній основі

6.5 Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями

В УНУС розроблено нормативно-правову базу, що регулює питання підвищення кваліфікації та стажування НПП. Викладачі беруть участь у закордонних стажуваннях, конференціях та методичних семінарах. Університетська спільнота веде систематичне колегіальне спостереження та анкетування студентів. Згідно даних ВСО, в УНУС періодично організуються безкоштовні курси підвищення кваліфікації НПП, вебінари, зокрема, щодо організації дистанційних форм навчання.

6.6 Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності

З метою матеріального та нематеріального заохочення в УНУС розроблено Положення про рейтингову систему оцінювання діяльності НПП УНУС, за результатами якого відбувається преміювання НПП за підсумками навчального року в межах наявного фонду оплати праці. Положенням про надання щорічної грошової винагороди педагогічним працівникам УНУС за сумлінну працю, зразкове виконання посадових обов'язків передбачено преміювання працівників. НПП та інші працівники ЗВО преміюються за опублікування монографій, посібників. Передбачало низку матеріальних заохочень за публікацію статей у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus, Web of Science. Нематеріальне заохочення відбувається шляхом нагородження грамотами, подяками з нагоди професійних свят і пам'ятних дат.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

7.1 Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми гарантують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання

Аналіз ресурсів підтверджує їхню достатність для забезпечення достатнього рівня освітньої програми та досягнення її цілей. Інфраструктура УНУС включає навчально-виробничий комплекс, навчально-культурний центр, наукову бібліотеку, спортивні зали, включаючи штучне футбольне поле, їдальню та гуртожитки, аудиторії, обладнанні мультимедійними проекторами та комп'ютерні лабораторії. Наукова бібліотека забезпечує доступ до інформаційних ресурсів, організовує різноманітні заходи, що сприяють професійному розвитку та культурній самореалізації учасників освітнього процесу. Оновлення матеріально-технічних ресурсів проводиться систематично, з врахуванням потреб кафедр та актуальних вимог сучасності. Впроваджено інформаційні технології - платформу MOODLE та автоматизовану систему управління навчальним закладом. Наявне необхідне навчально-методичне забезпечення ОП. ГЕР підтримує рекомендацію ЕГ щодо доцільності пошуку додаткових джерел фінансування.

7.2 Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми

УНУС забезпечує безкоштовний доступ НПП та здобувачів до всієї інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та наукової діяльності в рамках освітньої програми. Навчально-методична база, яка включає електронні каталоги, бази даних та репозитарії, доступна для користування за допомогою віддаленого доступу. Університет також надає можливість здобувачам безкоштовно користуватися спортивними залами та майданчиками, а також має гуртожитки та заклади громадського харчування. Працівники бібліотеки та факультету активно сприяють інформаційній підтримці та організації заходів для здобувачів, включаючи тренінги, майстер-класи та конкурси. Платформа MOODLE та система автоматизованого управління навчальним закладом забезпечує доступ до навчальних матеріалів, моніторинг навчальних планів та успішності.

7.3 Освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дає можливість задовольнити їхні потреби та інтереси

В УНУС проводяться регулярні інструктажі з техніки безпеки і охорони праці для здобувачів та НПП згідно затвердженої інструкції. Обладнано укриття (8 об'єктів укриття загальною місткістю 2990 місць. В УНУС діє система оповіщення повітряної тривоги, Підтримується культура проживання у гуртожитках, проводяться семінари для здобувачів вищої освіти з метою розвитку їх особистих якостей. Є можливість звернутися до медичного працівника та до практичного психолога, надається за потреби безкоштовна психологічна допомога.

7.4 Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою

УНУС надає широкий спектр підтримки здобувачам вищої освіти. Інформаційна підтримка, доступна через веб-сайт, забезпечує доступ до регламентуючих документів, навчальних ресурсів, наукової літератури та інших корисних матеріалів. Консультативна підтримка, здійснювана через месенджери та кураторів, допомагає здобувачам отримувати необхідну допомогу. Соціальна підтримка включає стипендіальне забезпечення, проживання у гуртожитках, а також соціальний захист для здобувачів зі спеціальними потребами та малозабезпечених сімей. Згідно з результатами анкетування, рівень задоволеності здобувачів усіма видами підтримки в УНУС є високим. Положення та регламентація процесів підтримки і зворотного зв'язку зі здобувачами чітко визначені в нормативних документах УНУС.

7.5 Заклад вищої освіти створює достатні умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються за освітньою програмою

В УНУС приділено увагу створенню можливостей щодо реалізації права на освіту особам з особливими освітніми потребами. Приміщення обладнані пандусами, окремі корпуси – відповідними східцями та широкими дверима. Вхід і вихід з приміщення, напрям руху по східцях означені табличками з шрифтом Брайля. Для осіб з особливими освітніми потребами передбачено можливість навчатися за індивідуальним графіком та дистанційно. В УНУС впроваджено Порядок супроводу особам з інвалідністю та іншим мало мобільним групам студентства та програма з поетапного пристосування частини навчальних приміщень для студентів з особливими потребами

7.6 Наявні чіткі і зрозумілі політика та процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

УНУС має визначену політику та процедури вирішення конфліктних ситуацій, регульовані нормативними документами, зокрема, для забезпечення гендерної рівності та запобігання дискримінації, протидії корупції, запобігання булінгу. Здобувачі вищої освіти мають можливість виявляти порушення через анонімні опитування. Згідно зі звітом ЕГ, здобувачі інформовані про процедури врегулювання конфліктних ситуацій. Функціонує скринька довіри.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

8.1 Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми

Процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм в УНУС регулюються нормативними документами, зокрема, Положенням про порядок розробки, затвердження та періодичного перегляду освітньої програми та Положенням про порядок проведення моніторингу і контролю якості освіти. Процес перегляду освітньої програми проводився у 2021-2022 роках залученням різних груп стейкхолдерів, зокрема, здобувачів освіти, що акцентували увагу на більшому залученні фахівців-практиків до навчального процесу. Результатом перегляду було внесення змін у назви дисциплін, перенесення виробничої практики на 8-ий семестр, а також внесення коригувань у програмні результати. У результаті оновлення спеціальності, планується модернізація та оновлення освітньої програми з 1.09.2024 року.

8.2 Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми

Встановлено системний характер проведення анкетувань здобувачів в УНУС, які здійснюються через офіційний веб-сайт та мають анонімний характер. Щорічно відділом моніторингу якості освіти УНУС проводиться анкетування здобувачів з метою оцінювання освітніх програм. Під час цього процесу здійснюється збір даних через онлайн анкетування, а результати аналізуються та подаються до науково-методичної ради Університету. Здобувачі також активно залучені до процесу періодичного перегляду освітніх програм та інших процедур забезпечення їх якості, зокрема, через участь у робочих групах, опитуваннях та громадських обговореннях проєктів програм. Діяльність органів студентського самоврядування, відповідно до Положення про студентське самоврядування УНУС, також спрямована на підвищення якості навчального процесу.

8.3 Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери

Роботодавці залучаються до удосконалення освітніх програм через участь у практичних заняттях, у формуванні робочої групи за ОП, опитуванні щодо покращення організації надання освітніх послуг, обговоренні проєкту освітньої програми, а також у науково-практичних заходах. У процесі акредитації роботодавці підтвердили зацікавленість у випускниках ОП та готовність розвивати навички студентів через практику у своїх підприємствах. Найвні враховані пропозиції від стейкхолдерів

8.4 Наявна практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми

Університетом було створено Центр професійної кар'єри та доуніверситетської підготовки, метою якого є організація зустрічей випускників, надання інформації про працевлаштування студентів-випускників, сприяння професійному росту та обмін інформацією. Кафедра також підтримує зв'язки з випускниками, організовуючи зустрічі та майстер-класи, а також веде базу відгуків випускників. Електронний ресурс "УНУС очима випускників" забезпечує збір інформації про кар'єрний шлях та працевлаштування випускників за допомогою анкетування.

8.5 Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми

Створена в УНУС система внутрішнього забезпечення якості освіти реагує на недоліки через систематичний моніторинг якості освіти та освітнього процесу. Робота відділу моніторингу якості освіти базується, зокрема, на анкетуванні студентів та включає питання, спрямовані на оцінку різних аспектів навчального процесу. За результатами анкетування виявлені недоліки, такі як низький рівень академічної мобільності студентів та недостатня активність залучення професіоналів-практиків до проведення занять. У відповідь на ці недоліки були укладено угоди про співпрацю з іншими університетами і навчальними закладами з метою покращення умов навчання та збільшення академічної мобільності студентів. Крім того, процедури внутрішнього забезпечення якості реалізації освітніх програм проводяться на рівні кафедр через аналіз діяльності НПП та прийняття рішень на засіданнях кафедри.

8.6 Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій) беруться до уваги під час перегляду освітньої програми

Політика УНУС удосконалюється з урахуванням міжнародних стандартів ESG, ліцензійних умов, акредитаційних вимог та рекомендацій стейкхолдерів. У процесі удосконалення освітньої програми враховувалися рекомендації, надані під час акредитацій інших програм в УНУС, а також розроблені на їх основі "Рекомендації для відділів і підрозділів УНУС та гарантів освітніх програм щодо врахування зауважень акредитаційних експертів". Специфічні зауваження та пропозиції, висловлені під час попередніх акредитацій, були враховані під час удосконалення освітньої програми. Наприклад, розширено та актуалізовано інформаційне наповнення сайту кафедри, розширено практику

залучення роботодавців та інших стейкхолдерів як партнерів, налагоджено співпрацю з науково-освітніми закладами та переглянуто список рекомендованої літератури.

8.7 В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, що сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою

В УНУС функціонує корпоративна культура якості, яка є основою для ефективного впровадження процедур внутрішньої системи управління якістю освіти учасниками академічної спільноти на конкретній освітній програмі (ОП). Всі учасники академічної спільноти залучені до процедури внутрішнього забезпечення якості ОП. НПП проводять періодичний перегляд і удосконалення ОП, формують методичне забезпечення, проходять підвищення кваліфікації, беруть участь у науково-практичних заходах та є членами профільних організацій. Основним підрозділом, відповідальним за забезпечення якості освіти, є відділ моніторингу якості освіти, який контролює дотримання законодавчих і нормативних вимог щодо внутрішнього забезпечення якості, збирає та аналізує результати діяльності здобувачів вищої освіти та НПП.

Критерій 9. Прозорість та публічність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

9.1 Визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

На офіційному сайті УНУС доступні положення, які регламентують різні аспекти освітнього процесу, включаючи трудові відносини, прийом та відрахування здобувачів, організацію навчання та наукової роботи. Загальні права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу регулюються статутом, колективним договором, правилами внутрішнього трудового розпорядку та кодексом академічної доброчесності УНУС. Не виявлено порушень у встановлених правилах та процедурах, а також у принципі публічності.

9.2 Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному вебсайті відповідний проєкт із метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін

Наявний оприлюднений проєкт ОП «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ», яка планується до введення з 1 вересня 2024 р. Прослідковується її обговорення, наявні дописи-обговорення, датовані 9.02.2024 р.; 12.02.2024 р.; 19.02.2024 р. На уточнююче питання Гарантом поінформовано ЕГ, що не планують набирати на цю ОП, адже нова спеціальність «Підприємництво та торгівля». ЕГ вважає не логічним розміщення Проєкту ОП, який в УНУС не планується до введення; не логічними є витрати часу розробників, стейкхолдерів на її обговорення тощо. Щодо проєкту ОП, яка акредитується, повної інформації не оприлюднено (наприклад, немає таблиці із пропозиціями стейкхолдерів та врахування чи відхилення пропозицій як недоцільних до врахування)

9.3 Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному вебсайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства

ОП пройшла процедуру погодження на різних рівнях управління УНУС, зокрема, на засіданнях кафедри, вченої ради факультету і Науково-методичної ради. Відомості про цю програму оприлюднено на веб-сайті відповідної кафедри, де також зазначено, що програма має зміни і доповнення, які були затверджені на відповідних засіданнях. За інформацією від гаранта ОП проєкт ОП на 2024 рік було розроблено для демонстрації процесу обговорення освітньої програми.

Критерій 10. Навчання через дослідження

Рівень відповідності (експертна група)

не застосовується

Рівень відповідності (ГЕР)

не застосовується

Обґрунтування ГЕР

10.1 Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності в закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю

не застосовується

10.2 Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряму досліджень наукових керівників

не застосовується

10.3 Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення й апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо)

не застосовується

10.4 Заклад вищої освіти забезпечує можливості для залучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо

не застосовується

10.5 Наявна практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються

не застосовується

10.6 Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності

не застосовується

3. Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми

У цьому розділі на основі звіту експертної групи та висновків ГЕР резюмуються рекомендації стосовно подальшого удосконалення освітньої програми, включаючи пропозиції щодо усунення виявлених під час акредитації недоліків. Заповнення цих полів є обов'язковим у всіх випадках, коли ГЕР погодилася або визначила рівень відповідності критерію В, Е чи F.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

Викремити та посилити унікальний фокус ОП, який би відрізняв її від освітніх програм аналогічного профілю. Залучати до оновлення цілей ОП та програмних результатів навчання випускників. Розширити географію ЗВО, освітні програми аналогічного профілю в яких варто дослідити для посилення унікальності та конкурентоспроможності ОП, не обмежуючись лише загальним фокусом на агросектор. Розглянути доцільність розробки авторських курсів, які б додатково сформували відмінність ОП від аналогічних, наприклад, приділивши більше уваги питанням започаткування підприємницької діяльності, стартапам, бізнес-плануванню, диджитал-підприємництву, e-commerce та іншим сучасним явищам у підприємстві та торгівлі тощо.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Доопрацювати структурно-логічну схему ОП, вказавши міждисциплінарні зв'язки. Переглянути і збалансувати матрицю відповідності програмних компетентностей компонентам та матрицю забезпечення ПРН відповідними компонентами, виокремивши ключові ПРН за ОК та уточнивши внесок ОК у досягнення компетентностей, особливо у частині ОК 34, ОК 37-41. Провести тематичне опитування здобувачів для виявлення напрямів покращення практичної підготовки.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

Розвивати механізми інформування та заохочення здобувачів до участі у програмах міжнародної та внутрішньої академічної мобільності, сприяти подальшій популяризації неформальної освіти

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Продовжувати процеси оновлення змісту освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик, активізувати участь у проєктах за профілем ОП, які здатні посилити унікальність ОП

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність
Продовжити розвиток політики та процедур академічної доброчесності

Критерій 6. Людські ресурси

Підтримувати процеси підвищення кваліфікації викладачів. Запровадити більш активну практику взаємодії з роботодавцями в рамках реалізації освітнього процесу зокрема, через збільшення участі у проведенні аудиторних занять, спільного проведення досліджень, організації стажування викладачів тощо

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Залучати альтернативні джерела фінансування, створювати колаборації зі стейкхолдерами, науково-технічні центри тощо з метою отримання додаткових джерел фінансування. Дослідити вітчизняний і закордонний досвід формування ендаумент-фондів, грантового та проектного фінансування, розробити політику диверсифікації джерел фінансування

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Розробити механізми інституціоналізації участі роботодавців у процесах покращення освітньої діяльності на рівні закладу чи факультетів.

Критерій 9. Прозорість та публічність

Актуалізувати та впорядкувати інформацію про ОП на сайті кафедри та університету, відображати пропозиції стейкхолдерів та плани щодо їх врахування

Критерій 10. Навчання через дослідження

не застосовується

4. Додатки

Відсутні

***

Шляхом підписання цього експертного висновку я підтверджую, що внесені до нього відомості про присутніх на засіданні ГЕР і результати голосування членів ГЕР є достовірними, а експертний висновок було схвалено на засіданні ГЕР так, як його викладено вище.

Документ підписаний кваліфікованим електронним підписом.

Головуючий на засіданні ГЕР

ШАЛІМОВА НАТАЛІЯ СТАНІСЛАВІВНА